

# בינת המשפט

## עניני ממונות אקטואליים

מאת: יצחק בירך דסקל – דיין ומורה צדק וחבר בד"צ

בס"ד, גליון שעד, פרשת כי תשא-פרה, תש"פ

יעוץ לכל סכסוכי ממון, ואישות. ועריכת חוזים על פי ההלכה.

טל: 052-7611435 y.b.daskal@gmail.com

בית דין צדק "בינת המשפט"

תשלום ההשכרה, ועכשיו שמחלה, היא לא מחלה לי אלא לשוכרים ולכלה, אם כן אולי עלי לשלם את כל השמונה עשר אלף שקלים, או אפילו את כל שוי השמלה לשוכרים, או שמא בזה שצילמתי בחינם, יצאתי ידי חובת תשלום".

### תשובה

מעיקר הדין נראה שהצלם פטור לגמרי. ועל צד ספק, אפשר לחייבו בחצי שווי דמי שכירות השמלה, מצד פשרה, והרי הצלם מחל על דמי פעולתו שהוא כחצי שוי השכירות, לכן אין לתבוע מהצלם מידי.

### ביאור התשובה

#### הקדמה

כדי לבאר שאלה חמורה זאת, יש להקדים ביאור כמה ענינים: א. דין שוכר מתי חייב. ב. אדם המזיק מתי חייב. ג. אומן שהזיק מתי חייב. ד. שוכר שהשאליל ונאנס מה דינו. ה. אדם המזיק באונס חפץ שוכר למי משלם וכמה משלם. ו. צלם שהנחית שמלת כלה, וניתז מים ממתקן מכבאי האש על השמלה, האם הוא אונס אונס גמור, או שוגג. וזה החלי בסייעתא דשמיא.

#### שוכר חייב בגניבה ואבידה ופטור באונס

בתחלה יש לברר דיני שוכר מתי חייב באחריות החפץ השכור, דידוע ששומר חנם חייב רק בפשיעה, כיון שאין לשומר הנאה כלל מהמפקיד, ורק עושה לו טובה, לכן לא חייב רק בפשיעה, אבל שומר שכר שנהנה מהשמירה בשכר שמירה וכדו' חייב גם בגניבה ואבידה אבל פטור מאונסין, כיון שאין כל הנאה שלו, שהרי גם המפקיד נהנה ששומר לו חפצו, אבל שואל שכל הנאה שלו חייב גם באונסין, כמבואר כל זה בבבא מציעא (צג, א) ובמחבר חושן משפט רצא, א וסימן שג, א.

לפיכך יש לברר מה הדין בשוכר, דבודאי אין לחייבו באונסין, דהרי המשכיר נהנה בדמי שכירות ואין כל הנאה של השוכר, לפיכך באונסין פטור, אבל יש לעיין האם דינו כשומר חנם כיון שאין לו הנאה מהשמירה, וזה שנהנה משימוש בחפץ השכור, משלם על זה ממון, אם כן דינו כשומר חנם, או דלמא, כיון שמשמש ונהנה היה ראוי לחייבו באונסין, והתשלום פוטרו מאונסין, אבל דינו כשומר

### בדין צלם שקלקל שמלת כלה

ובו יבואר: א. חיוב שוכר. ב. אומן שהזיק לבעליו בשגגה. ג. שוכר שהשאליל את חפץ המושכר, ונאנס, למי משלם השואל. ד. שומר חנם שנתן שכר לשומר, ונגבה, למי משלם. ה. מזיק חפץ השכור, כמה משלם לשוכר. ו. צלם שהזיק באונס שמלת כלה שכורה, כמה משלם הצלם והשוכר, לבעלת הבית. ז. צלם שהזיק שמלת כלה בשגגה קרוב למזיד, כמה משלם הצלם והשוכר לבעלת הבית. ח. מחלה בעלת הבית על כל התשלומים, מי זוכה במחילה זו.

### הנידון

"אני צלם מקצועי, הוזמנתי לצלם חתונה יוקרתית. כדי שלא לקלקל את שמלת הכלה, הכלה היתה אמורה ללבוש את שמלת הכלה בחדר סמוך לאולם החתונות. לפני כן נתבקשתי לצלם את השמלה לבדה, היות והיא שמלה יקרה מאוד, ששכירותה עלתה שמונה עשרה אלף שקלים, פי שלוש מהמקובל לשלם על שכירות שמלת כלה".

"הנחתי את שמלת הכלה על קולב, ליד החדר, כדי לצלמה, לא העלתי על דעתי שיש שם חיישנים של מכבאי אש, גם אין שום שילוט הזהרה על זה. מיד כשהנחתתי את השמלה, התיוזו צינורות מכבאי האש מים בצבע על השמלה, והשמלה נפסדה לגמרי. אין לשער את העגמת נפש של הכלה ומשפחתה, לאחר שחודשים רבים טרחו לקנות שמלה ייחודית שתתאים לה".

"מיד פנו לכמה חנויות השכרת שמלות כלה, ומצאו שמלה זולה שעמה נכנסה לחופה. מאוד מאוד נגע ללבי מה שקרה, ולמרות שלא הייתי אשם, אמרתי לבעל השמחה שלא אקח שכר על עבודתי כלל, למרות שעל חתונה יוקרתית זו, סוכם ששכר עבודתי יהיה תשע אלף שקלים. עשיתי הכל בחינם".

"לימים נודע לי שבעלת הבית של השמלה שמעה על מה שקרה, ותחת לתבוע את השוכרים בתשלום השמלה, ששויה הוא הרבה יותר מתשלום השכירות, למרות זאת, בעלת הבית מלה להם, ואפילו את דמי השכירות לא תבעה".

"נפשי בשאלתי לאור זאת, האם בזה שצילמתי בחינם נפטרתי מכל צל חשש ספק, שהרי אם בעלת הבית לא הייתה מוחלת, יתכן שהייתי צריך לשלם את כל שוויה לבעלת השמלה, וכן שמונה עשר אלף עבור

# בינת המשפט

## עניני ממונות אקטואליים

הרמב"ן והריב"א, מדוע אדם דהזיק אשתו בתשמיש המטה הוי אדם המזיק, ומתוך, דכיון שהוא להנאת שניהם הוי אדם המזיק.

**העולה מזה: אדם המזיק חייב באונס. ונחלקו הראשונים, האם אדם שהזיק באונס גמור חייב. ושיטת הרמב"ן והרבה ראשונים, שפועל שמזיק אינו חייב באונס, אלא דינו כשומר, שאם עוסק בשכר חייב רק בגניבה ואבידה, ובעוסק בחינם חייב רק בפשיעה. ואין להוציא ממון כנגד שיטה זו. ויש אומרים שלא פטרו פועל מזיק מדין אדם המזיק, רק אם התעסק לצורך הניזק, ולא במתעסק לצורך שניהם.**

### שוכר פרה או שומר חינם או שומר שכר, שהשאלה לאחר

והנה שוכר פרה שהשאלה לאחר, ונאנסה, סוברים חכמים (בבא מציעא לה ב) שהשוכר נשבע שנאנסה ופטור, והשואל משלם לשוכר, ורבי יוסי סובר שהשואל משלם לבעלים, ושורש מחלוקתם מבואר בתוס' (שם, ד"ה תחזור) דרבי יוסי סובר שאין השוכר זוכה בבהמה רק לאחר שנשבע שנאנסה, לפיכך אומר המשכיר לשוכר אל תשבע לי, ואתבע את הבהמה מהשואל שפרתי אצלו, אבל רבנן סוברים שגם ללא שבועה שנאנסה זוכה השוכר בבהמה, דמיתת הבהמה היא מקנה לשוכר את הבהמה, וחייב שבועה הוא רק להפיס דעתו של בעל הבית, לפיכך במיתתה זכה השוכר בבהמה, ולכן נפטר במיתתה השוכר מהמשכיר, והשואל משלם לשוכר.

ובאור שמח (טוען ונטען א, יב) מבאר, דכל דברי התוס' הם רק לרמי בר חמא, אבל שאר אמוראי סברי שגם לרבי יוסי זוכה בבהמה בשעת מיתתה, ושבועה זו רק להפיס דעתו של בעל הבית, ומכל מקום סובר רבי יוסי שחייב לשלם לבעל הבית, כיון דטוען המפקיד, שכיון שהשואל שילם לשוכר דמי בהמתו, אם כן בהמתו בידו היא, דדמי בהמה כבהמה דמי, ולכן תובע המשכיר מהשוכר בהמתו.

ולהלכה פסקינן כרבי יוסי, וכן פסק המחבר (חושן משפט שז, א). ואף על פי שאסור לשואל להשאל לאחר, האופן ששוכר השאל איירי שנתן לו המשכיר רשות להשאל (ש"ך שם ס"ק ב) בשם הירושלמי, אבל הסמ"ע (שם, ס"ק ה) מפרש שעבר על ציווי חז"ל שאמרו שאין השואל רשאי להשאל, אבל מכל מקום, כיון שיש לו רשות להשתמש בחפץ אינו שולח יד בפקדון, אבל שומר חינם או שומר שכר שהשאלו את החפץ השמור, ונאנס, כיון שאין לו רשות להשתמש והשאלו, הוי שולח יד וחייב בכל האונסין אפילו לרבי יוסי, כן כתב הריטב"א בבבא מציעא שם, והביאו בשיטה מקובצת ובפתחי תשובה שם ס"ק א.

שכר, ובאמת נחלקו בזה רבי יהודה ורבי מאיר בבבא מציעא (שם), ולהלכה פסקינן דשוכר כשומר שכר, וכן פסק המחבר בחושן משפט (שז, א) וז"ל "השוכר מחבירו בהמה או כלים, דינו כשומר שכר, להתחייב בגניבה ואבידה וליפטר מאונסין" ע"כ.

**העולה מזה: שומר חינם חייב רק בפשיעה, שאין נהנה כלל. שומר שכר חייב גם בגניבה ואבידה, שנהנה משכר שמירה. ושואל חייב באונסין, שכל ההנאה שלו. ושוכר דינו כשומר שכר, שאף על פי שנהנה, אין דינו כשואל כיון שמשלם על ההנאה, לכן דינו רק כשומר שכר.**

### אומן המזיק במלאכת בעל הבית

והנה אדם המזיק חייב אף באונסין, אבל באונס גמור יש פוטרים אדם המזיק, ויש בזה הרבה חילוקי דינים מה הוא אונס גמור, והביאם בפתחי חושן (חלק ו, גזיקין, פרק א, הלכה ו, הערה כא).

והנה גם באופן שאדם המזיק חייב, יש לדעת שאומן שהזיק, דינו קל מאדם המזיק, כיון שהוא עושה ברשות, כמבואר ברמב"ן (בבא מציעא פב, ב), דאומן פטור מדין אדם המזיק כיון שעושה ברשות. אבל מכל מקום דינו כשומר, שאם הוא אומן בחינם דינו כשומר חינם, ואם הוא אומן בשכר חייב כשומר שכר, כמבואר בשיטה מקובצת (בבא קמא כז, א) וז"ל "ורבי"א [דסובר כשיטת הרמב"ן] פירש, דאדם המזיק דמי לשומר שכר, בין לכעין גניבה בין לכעין אבידה, ואם נתקל ונפל על הכלים ושברם חייב, והא דפטר נתקל במעביר חבית, וכן טבח שקלקל, משום דכיון שמתעסקין הן לטובת הניזק, לאו אדם המזיק הוא, ויש להם דין שומר, אם שומר חנם שומר חנם, ואם שומר שכר שומר שכר" עכ"ל.

ובפתחי חושן חלק ד, שכירות, (פרק יג, הלכה יג, הערה כג\*) הביא עוד הרבה ראשונים שסוברים כשיטת הרמב"ן, ובמחנה אפרים (הלכות נזקי ממון סימן ה) כתב גם בשיטת רש"י, שכיון שמוטל עליו להתעסק בדבר אינו בכלל אדם המזיק, וכעין זה כתב בה' שומרים (סימן לט) בשם רבינו פרץ. ובאבי עזרי (עבדים פרק ה, יא) מוכיח שגם הרמב"ם (שם), ורש"י (בבא קמא צט) סוברים כשיטת הרמב"ן וראב"ה, [ועיין שם ביאור נפלא בגדר שיטת הרמב"ן]. לכן קשה להוציא ממון כנגד שיטת הרמב"ן.

וראוי להביא גם שיטת הקונטרס השיעורים של הגאון רבי ישראל גוסטמן על בבא קמא (שיעור י"ד, בדין אדם מועד לעולם, אות י) שמבאר, שאין שיטת הרמב"ן והריב"א אלא באופן שמתעסק לטובת הניזק בלבד, אבל במתעסק לצורך שניהם הוי אדם המזיק. ועל פי זה מיישב קושיית המחנה אפרים (נזקי ממון סימן ה), שהקשה על שיטת

# בינת המשפט

## עניני ממונות אקטואליים

השמלה, שייכת לה ההשתמשות באותו היום, כגון אם שמלה זו שוויה ארבעים אלף שקלים, והכלה שכרה את השמלה בשמונה עשר אלף שקלים, הרי שהמזיק משלם לכלה שמונה עשר אלף שקלים, שדמים אלו הכלה שלמה לבעלת השמלה, ומלבד זה משלם לבעלת השמלה ארבעים אלף שקלים, שזה שווי גוף השמלה.

ועוד צריך לדעת, שהמזיק משלם לשוכר כמה ששוי דמי ההשכרה, ולא כפי מה ששילמה, כגון שאם שכרה בזול חייב לשלם כמה ששוה לשלם שכירות זו, אלא שבדרך כלל המחיר הוא מה ששילמה, אבל אם ידוע שהמחיר יותר, ונתנה לו הנחה מיוחדת לסיבה מסוימת, חייב לשלם לשוכר שווי השכירות, וכן הוא מבואר בנתיבות המשפט (שמ, ג) דמשלם שווי פירות חפץ השכור לשוכר, וכן יש לדון בכל מזיק חפץ בשכירות שמשלם לשוכר שווי דמי השכירות.

ובמחנה אפרים (שכירות יט) דן בשוכר שהשכיר חפץ המושכר לאחרים ביותר ממה ששכרו, למי הוא הרווח, וכתב שנראה לו שהשוכר מרויח. וז"ל "ועוד טעם אחר יש בנידון דידן שיהא הרווח לשוכר, ולא שייך הכא לומר אין אדם עושה סחורה בפרתו של חברו, דעד כאן לא אמרינן הכי אלא לזכות בדמי גוף הפרה, שאין לשוכר כלום בגוף הפרה, כדי שיזכה בדמיה, אבל בדמי השכירות שהרויח השוכר, לא שייך להאי טעמא, דהאי ודאי קנין פירות יש לו לשוכר לאישתמושי בה כל ימי שכירותה, ומה לי שישתמש בה איהו, ומה לי שישכירנה לאחרים וירוויח בה, אין זה אלא משתכר בדידה, דשכירות ליומיה ממכר הוי" עכ"ל.

ואף על פי שלהלן כתב המחנה אפרים, לבאר שיטת הנימוקי יוסף שסובר שהשוכר לא מרויח את ההפרש, שאיירי באופן שאם המשכיר השכירה לו בפחות משוויה, אז אין מרויח, מכל מקום פשוט לשון המחנה אפרים משמע, שבכל אופן סובר ששווי השכירות שייך לשוכר.

ולעניות דעתי נראה, דכל עניין זה אינו שייך כלל לדרבי יוסי, דבכל חפץ יש גוף ופירות, וזה שקנה השוכר את הפירות, הם אינם "פרתו של חבירו" אלא פרתו שלו, ויכול לעשות בה מסחר, ואפילו אלו שאומרים שיש לתת הרווח לבעלים, נראה, שמודים במזיק, דהיינו שאם מזיק הזיק פרה המושכרת משלם לשוכר כמה ששווה השכירות, בלא כל קשר כמה התחייב השוכר לבעלים.

**העולה מזה: המזיק חפץ השכור, משלם לבעלים שווי גוף החפץ, ולשוכר משלם כמה ששווה ההשתמשות בימי השכירות בחפץ השכור.**

**העולה מזה: שוכר פרה, שהשאיילה לאחר ונאנסה, חייב השואל לשלם למשכיר, ואין משלם לשוכר, אף על פי ששוכר פטור מאונסין. או מפני שהשוכר זוכה בפרה שנאנסה רק בשבועה, ואומר המשכיר לשוכר אל תשבע, ואני אתבע מהשואל, או מפני שטוען המשכיר דמי פרתי שקיבלת מהשואל הוא כפרתי, ופרתי אצלך. וכל זה בשוכר שיש לו רשות להשתמש בחפץ, אבל שומר חינם או שומר שכר, שהשאלו, חייבין באונסין משום שליחות יד.**

## שומר חינם שמסר לשומר שכר ונגנבה

והנה יש עוד לבאר, מה הדין בשומר חינם ששילם מכספו לשומר אחר שהוא שומר שכר ונגנבה, וכתב בזה בשו"ת שכות יעקב חלק ג סימן קמח, דבזה משלם השומר שכר לשומר חינם, והמפקיד הפסיד, והטעם בזה, כיון ששילם השומר הראשון ממונו לשומר שכר, אין זה עושה סחורה בפרתו של חבירו, דעל ידי ממונו שנתן לשומר שכר התחייב השומר שכר בגניבה ואבידה, והביא ראיה לזה, והביאו בפתחי תשובה חושן משפט סימן שז ס"ק א. ותמה עליו, דמבואר בראשונים, שגם בזה משלם השומר שכר לבעלים, דכך כתבו התוס' בבבא קמא (יא, ב), דאמרו שם ששומר חינם שמסר לשומר שכר פטור, וכתבו התוס' דרק השומר חינם פטור אם נגנבה, אבל השומר שכר חייב, ומשלם לבעלים, דהלכה כרבי יוסי דאין עושה סחורה בפרתו של חבירו, וכן כתבו בשיטה מקובצת. ולפי זה, כיון דמצאנו בדברי הראשונים שגם בזה משלם לבעלים, הכי הלכתא, ומה שכתב השבות יעקב שאין זה סחורה בממונו, אלא על ידי ממונו התחייב, לא קשה מידי, כיון דמכל מקום על ידי ממונו של פלוני מרויח.

ועיקר טעם התוס', כיון שלכל הטעמים שאמר רבי יוסי, ונתבאר לעיל, שייך גם באופן זה, דהשומר חינם אינו זוכה בבהמה רק על ידי שבועה, ואומר לו המפקיד אל תשבע, ואני יתבע את השומר שכר, או מהטעם השני שפרתו אצלו, הנה נתבאר דהיכא דיש טעמים הללו משלם לבעלים הראשונים.

**העולה מזה: שומר חינם שמסר לשומר שכר, ונגנבה או נאבדה, משלם השומר שכר למפקיד מאותן טעמים שכתבנו לעיל בשוכר פרה והשאיילה ומתה באונס.**

## מזיק שמלת כלה בשכירות וקלקלה

עוד יש לעיין, מי ששכרה שמלת כלה ובא אחד וקלקלה במזיד כמה משלם לבעל הבית. והנה דבר ברור שיש כאן שני דינים, דבעלת השמלה שייכת לה גוף השמלה, והכלה ששכרה את השתמשות

# בינת המשפט

## עניני ממונות אקטואליים

לשלם, הן דמי השכירות לשוכר, והן גוף השמלה לבעלת הבית, כמבואר לעיל.

ובהשקפה ראשונה חשבתי לומר, שהשוכר בעצמו אינו חייב לבעלת השמלה תשלום על גוף השמלה, אף על פי שהמזיק הוא בגדר גניבה ואבידה, כיון שכלפי השוכר היה אונס, כי לשוכר היה מותר לתת בידו של הצלם את השמלה, וזה שהצלם הזיק זה אונס על השוכר, אבל המזיק חייב. למה הדבר דומה, לשוכר ששמר את הפרה במקום שמירה טוב ביותר, ובאו ליסטים ופרצו למקום והזיקו את הפרה, דהשוכר פטור לשלם למשכיר, דאונס הוא, אבל הליסטים שפרצו למקום השמור והזיקו את הפרה חייבים לשלם. ומכל מקום תשלום זה אינו נוטל השוכר לעצמו. דכבר נתבאר שכל תשלום שמקבל השוכר, חייבים לתת לבעל הבית, דהלכה כרבי יוסי דכיצד יעשה סחורה בפרת חבירו, ונתבאר לעיל שפשיטא לתוס', שהאי דינא הוא גם בשומר חנם שנתן לשומר שכר, כיון שבכל מקום שיש את הטעמים של רבי יוסי, זוכה בעל הבית. הוא הדין בנידון זה, המשכיר אומר לשוכר, דל שבועתך ואני יתבע את המזיק. וכן לטעם השני שדמי פרתו בידו. ולפי זה גם בנידון דידן, אם נדון שזה כגניבה ואבידה, זה רק לענין חיוב הצלם, ולא לענין חיוב הבעלים.

ולפי זה חייב הצלם לשלם לבעלת השמלה את שווי גוף השמלה, וחייב לשלם לשוכר דמי השכירות. ולא די בזה שאינו תובע שכר פעולתו, אלא חייב לשלם כל דמי שכירותו.

אבל באמת זה אינו נכון שבאור שמת, שאלה ופקדון פרק ד הלכה ט מבואר, שאם שוכר השאיל לשואל ונגנבה, חייב השוכר, כיון שעל חיוב גניבה התחייב לבעלים, ואינו דומה לליסטים, כיון שהשאיל בעצמו לשואל התחייב בכל חיובים של גניבה ואבידה, בין של עצמו ובין של אחרים, אבל מכל מקום אין בזה נפקא מינא, דבלאו הכי חייב השואל לשלם את הנזק.

העולה מזה: אם זה שהצלם קלקל הוא בגדר גניבה ואבידה, השוכר חייב לשלם שכירות השמלה, כי התחייב בכל גניבה ואבידה, וכן השואל חייב, ונותנים את התשלום לבעלת השמלה.

### הלכה למעשה בנידון דידן

הנה נתבאר, שאם קלקול שבא על ידי חיישנים של מכבאי אש הוא אונס גמור, כולם פטורים, וחייב לשלם לצלם דמי פעולתו, וזה שמחל הצלם על דמי פעולתו נהג לפני משורת הדין. ואם קלקול זה הוא כגניבה ואבידה, השוכר פטור מתשלום גוף השמלה, כי אונס הוא, והמזיק חייב לבעלת השמלה שווי השמלה, ומחילתה פותרתו. והשוכר חייב למשכיר דמי שכירות שהתחייב, ועל זה מחלה לו,

### נידון דידן – אם הוא אונס גמור

לאור המבואר, נבוא לדון בנידון דידן שהצלם תוך כדי עבודתו קלקל את השמלה. דהנה אם נדון שזה שהניח את השמלה במקום שיש חיישנים של מכבאי האש, הוא אונס גמור, ולא עלתה על דעתו שיתזו שם מים, אם כן הצלם פטור לגמרי מכל תשלום, שהרי הוא עוסק ברשות, וגם הוא אונס גמור.

אבל שוכר השמלה חייב לשלם לבעלת השמלה את דמי השכירות שמונה עשר אלף, שזה התחייבו מיד ששכרוה, אבל פטור לשלם את גוף דמי השמלה לבעלת הבית, כיון שהוא אונס, ושוכר פטור מאונסין, ולפי זה חייב לשלם לצלם שכר פעולתו מעיקר הדין, ולפי זה בעלת השמלה שמחלה על דמי השמלה, באמת לא מגיע לה כלום. ומכל מקום זה שהאמינה שהיה אונס ולא תבעה שבועה הוא דבר גדול, אבל מעיקר הדין אם מאמינים למה שקרה פטור לשלם לה שווי גוף השלמה.

אבל זה שמחלה על תשלום דמי השכירות, זה בודאי מגיע לה מעיקר הדין, ותשלום זה מעיקר הדין חייב השוכר ולא הצלם, והצלם שוותר על שכר פעולתו נהג לפני משורת הדין, ובודאי שאי אפשר לתבוע ממנו עוד תשלום דמי מחילת בעלת הבית.

נמצינו למדים, אם קלקול זה שקלקל הצלם את השמלה דינו כאונס גמור, מעיקר הדין הצלם פטור מהכל, ויש לשלם לו כל דמי פעולתו, כיון שהוא פטור הן מתשלום דמי השכירות, והן מתשלום שווי השמלה, והשוכר חייב לשלם דמי השכירות, ופטור מתשלום שווי גוף השמלה, וכיון שמחלה בעלת הבית על תשלום השכירות, הוא מחילה לשוכר שהיה חייב לשלם, והצלם שמחל על דמי פעולתו נהג לפני משורת הדין, ואין לתבוע ממנו יותר מזה.

העולה מזה: אם קלקול זה שקלקל הצלם את השמלה דינו כאונס גמור, מעיקר הדין הצלם פטור מהכל, ויש לשלם לו כל דמי פעולתו, כיון שהוא פטור הן מתשלום דמי השכירות, והן מתשלום שווי השמלה. והשוכר חייב לשלם דמי השכירות, ופטור מתשלום שווי גוף השמלה. וכיון שמחלה בעלת הבית על תשלום השכירות, הוא מחילה לשוכר שהיה חייב לשלם, והצלם שמחל על דמי פעולתו נהג לפני משורת הדין, ואין לתבוע ממנו יותר מזה.

### נידון דידן

ואם נדון את מעשה הצלם כשגגה בגדר גניבה ואבידה, שאומן בשכר שמזיק בגדר גניבה ואבידה חייב, כמבואר לעיל, אם כן, חייב הצלם

# בינת המשפט

## עניני ממונות אקטואליים

בשוכר שיש לו רשות להשתמש בחפץ, אבל שומר חינום או שומר שכר, שהשאלו, חייבין באונסין משום שליחות יד.

ד. שומר חינום שמסר לשומר שכר, ונגבה או נאבדה, משלם השומר שכר למפקיד מאותן טעמים שכתבנו לעיל בשוכר פרה והשאלה ומתה באונס.

ה. המזיק חפץ השכור, משלם לבעלים שווי גוף החפץ, ולשוכר משלם כמה ששווה ההשתמשות בימי השכירות בחפץ השכור.

ו. אם קלקול זה שקלקל הצלם את השמלה דינו כאונס גמור, מעיקר הדין הצלם פטור מהכל, ויש לשלם לו כל דמי פעולתו, כיון שהוא פטור הן מתשלום דמי השכירות, והן מתשלום שווי השמלה. והשוכר חייב לשלם דמי השכירות, ופטור מתשלום שווי גוף השמלה. וכיון שמחלה בעלת הבית על תשלום השכירות, הוא מחילה לשוכר שהיה חייב לשלם, והצלם שמחל על דמי פעולתו נהג לפניו משורת הדין, ואין לתבוע ממנו יותר מזה.

ז. אם זה שהצלם קלקל הוא בגדר גניבה ואבידה, השוכר חייב לשלם שכירות השמלה, כי התחייב בכל גניבה ואבידה, וכן השואל חייב, ונותנים את התשלום לבעלת השמלה.

ח. הצלם פטור לגמרי. ועל צד ספק, אפשר לחייבו בחצי שווי דמי שכירות השמלה, מצד פשרה, והרי הצלם מחל על דמי פעולתו שהוא כחצי שוי השכירות, לכן אין לתבוע מהצלם מידי.

והצלם חייב לשלם לו שווי שכירות הבגד. ולמעשה נראה שהצלם פטור, כיון ששורת הדין נראה שהוא אונס גמור, ואפילו אם אינו אונס גמור אבל הוא עושה ברשות, ונתבאר שפטור, ואפילו אם תמצי לומר שהוא ספק אונס, די לחייב את הצלם בחצי משווי השכירות, והרי מחל על דמי פעולתו שהוא חצי תשלום השכירות.

העולה מזה: הצלם פטור לגמרי. ועל צד ספק, אפשר לחייבו בחצי שווי דמי שכירות השמלה, מצד פשרה, והרי הצלם מחל על דמי פעולתו שהוא כחצי שוי השכירות, לכן אין לתבוע מהצלם מידי.  
דינים העולים:

א. שומר חינום חייב רק בפשיעה, שאין נהנה כלל. שומר שכר חייב גם בגניבה ואבידה, שנהנה משכר שמירה. ושואל חייב באונסין, שכל ההנאה שלו. ושוכר דינו כשומר שכר, שאף על פי שנהנה, אין דינו כשואל כיון שמשלם על ההנאה, לכן דינו רק כשומר שכר.

ב. אדם המזיק חייב באונס. ונחלקו הראשונים, האם אדם שהזיק באונס גמור חייב. ושיטת הרמב"ן והרבה ראשונים, שפועל שמזיק אינו חייב באונס, אלא דינו כשומר, שאם עוסק בשכר חייב רק בגניבה ואבידה, ובעוסק בחינום חייב רק בפשיעה. ואין להוציא ממון כנגד שיטה זו. ויש אומרים שלא פועל מזיק מדין אדם המזיק, רק אם התעסק לצורך הניזק, ולא במתעסק לצורך שניהם.

ג. שוכר פרה, שהשאלה לאחר ונאנסה, חייב השואל לשלם למשכיר, ואין משלם לשוכר, אף על פי ששוכר פטור מאונסין. או מפני שהשוכר זוכה בפרה שנאנסה רק בשבועה, ואומר המשכיר לשוכר אל תשבע, ואני אתבע מהשואל, או מפני שטוען המשכיר דמי פרתי שקיבלת מהשואל הוא כפרתי, ופרתי אצלך. וכל זה

